

Konference ke Dni krajiny Rady Evropy

9. 10. 2024

Česká asociace pro
krajinařskou architekturu

Areál Národní kulturní památky Vyšehrad, komorní sál Purkrabství

Společnost pro zahradní
a krajinařskou tvorbu

Malé obce patří mezi nejvýznamnější správce české kulturní historické krajiny. Mají tak významný potenciál k řešení současných výzev. Konference ukáže inspiraci a impulsy k jejich řešení.

9.30
–10.00

Úvodní slovo:

- Jiří Lehejček – náměstek ministra, Ministerstvo životního prostředí
- Eva Jeníková, členka Rady ČAKA – České asociace pro krajinařskou architekturu
- Petr Kučera, ředitel NKP Vyšehrad
- Helena Pánková, garantka akce, správkyňe parků NKP Vyšehrad
- Zuzana Štemberová, Ústav krajinařské architektury FA ČVUT v Praze

10.00
–10.40

Krajina s vertikálou času

Milena Hauserová – architektka, historička, teoretička architektury a urbanismu, Ústav památkové péče FA ČVUT v Praze

• Učitelka budoucích architektů, prvotním školením architektka, pak i historička a teoretička architektury a urbanismu, památkářka a celoživotní tulačka na pomezí těchto disciplín i za jejich hranicemi. Zaujatá pozorovatelka přírody a společenských jevů se snahou pochopit a porozumět. Uniká společenské organizovanosti.

• Přirovnávání krajiny k obrazu je vžitým příměrem. Obraz ale nechává ustrnout okamžiky přítomnosti krajiny a míst, které ve skutečnosti poznamenává plynoucí čas. Do krajiny se vpisovaly minulé děje, které zároveň ovlivnily způsob, jakým vnímáme a prožíváme její přítomnost a uvažujeme o její budoucnosti. Nezačínáme na nedotčené běli kreslicího papíru nebo zářící prázdnost obrazovky počítače. Příběh už byl dávno rozehrán, my do něj vstupujeme jako do plynoucího proudu. Příspěvek je zamýšlen jako připomínka některých pozůstatků a otisků minulých dějů, které se v krajině nabízejí, aby nám zpřítomnily hloubku trvání přesahující naše „tady a teď“. Budu hledět do minulosti s vědomím, že vertikála času z ní vzhází, protíná dnešek a otevírá prostor budoucnosti.

10.50
–11.15

Kulturní krajina menších obcí

Zdeněk Novák – krajinařský architekt, generální ředitel Národního zemědělského muzea

• Krajinařský architekt, který se spíše než vlastní tvorbě věnuje dějinám zahradního umění a propagaci historické české zahradní tvorby jak v tuzemsku, tak v zahraničí. Ty nejhodnotnější zahrady a krajiny (Lednicko-valtický areál, Zahrady a zámek v Kroměříži, Zahrada a vila Tugendhat v Brně, Průhonický park a Krajina pro chov koní v Kladrubech nad Labem) se mu podařilo prosadit na Seznam světového dědictví UNESCO.

• V roce 1988 začal v Česku platit zákon o státní památkové péči. Do té doby byla prohlášena pouze 1 vesnická památková rezervace. Dalších 60 vyhlásila vláda v roce 1995. Citovaný zákon umožnil Ministerstvu kultury prohlášovat vesnické a krajinné památkové zóny. Nyní eviduje ÚSKP 216 vesnických památkových zón a 28 krajinných památkových zón. 6 krajinných zón má status světové památky, 1 získala titul Evropská známka kulturního dědictví. Ochrana nejceněnějších kulturních krajín menších obcí je zajištěna, péče o ně však stále pokulhává.

Pořadatelem akce je ČAKA, sekce Společnosti pro zahradní a krajinařskou tvorbu – SZKT a Národní kulturní památka Vyšehrad. Akce probíhá pod záštitou Ing. arch. Petra Kučery, Ph.D., ředitele NKP Vyšehrad a Ústavu krajinařské architektury FA ČVUT.

11.15
–11.40

Interpretace vývoje krajiny jako zdroj informací pro řešení současných problémů a výzev

Eva Jeníková – krajinářská architektka, IN-SITE / Ústav krajinářské architektury FA ČVUT / ČAKA – Markéta Šantrůčková, historická geografka, VÚKOZ, v.v.i. / Ústav krajinářské architektury FA ČVUT

• Eva Jeníková je krajinářská architektka, spoluzakladatelka atelieru krajinářské architektury IN-SITE. Působí na Ústavu krajinářské architektury FA ČVUT jako pedagožka a doktorandka. Členka Rady ČAKA – České asociace pro krajinářskou architekturu, delegátka v IFLA Europe, členka České komory architektů. Ve své tvorbě se soustředí na komplexní přístup ke krajině městské i volné, od lokálních intervencí přes veřejné prostory měst a obcí až po územní studie krajiny.

Markéta Šantrůčková vystudovala geografii a historii na Přírodovědecké a Filozofické fakultě Univerzity Karlovy a svůj zájem o tyto dva obory spojuje při studiu kulturní krajiny a historických zahrad a parků. Působí ve Výzkumném ústavu Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i. a na Ústavu krajinářské architektury FA ČVUT. Zaměřuje se na problematiku historické kulturní krajiny, jejich změn a identifikace hodnot. Ať se již jedná o krajinu českou, moravskou nebo banátskou.

• Zlepšení stavu naší krajiny, její adaptace na změnu klimatu, ale i obnova vztahu obyvatel k místní krajině jsou důležitými tématy, které dnes krajinářská architektura řeší. Znalost a odborná interpretace vývoje krajiny volné i sídelní přítom může výrazně napomoci identifikaci hodnot, potenciálů i problémů, a hledání nových cest k jejich řešení. Příspěvek představí přístupy ke krajině, založené na spolupráci mezioborových týmů, zahrnujících odborníky na vývoj krajiny, ale i další profese.

11.40
–12.05

Letecké snímkování jako podklad krajinového plánování

Martina Havlová – krajinářská architektka, místopředsedkyně SZKT, členka ČAKA

• Martina Havlová je autorizovanou krajinářskou architektkou České komory architektů. Je členem Společnosti pro zahradní a krajinářskou tvorbu, kde zastává funkci místopředsedkyně správní rady, zasedá v dozorčí radě Komory a je členkou České asociace pro krajinářskou architekturu. Věnuje se projektům veřejných prostranství a obnově krajiny. Své doktorské studium zasvětila využití cíleného leteckého průzkumu pro komplexní plánování krajiny.

• Cílené letecké snímkování je opomíjená metoda, která přináší zcela nový rozměr komplexního autentického pohledu na krajinu, který může přinášet dosud neznámé vstupy, jež mohou ovlivnit náš pohled na území a projektování v něm. Proletíme šesti lety práce nad několika lokalitami Středních a Západních Čech, uvidíme jak se krajina mění během roku, jak ji ovlivňuje činnost člověka a i to jak někdy málo o své krajině víme. Na závěr budete moci zhodnotit, zda i pro Vás by byla tato metoda přínosná.

12.50
–13.30

Barokní pevnosti a jejich krajina

Jiří Hofman – historik, NKP Vyšehrad, Terezín – Město změny, z.s.p.o.

• Jiří Hofman je vystudovaným historikem, jehož předmětem výzkumu jsou raně novověké bastionové fortifikace. Je autorem několika prací věnujících se (mimo jiné) pevnostem Terezín, Josefov a Vyšehrad. Podílel se na několika projektech oprav a revitalizace pevnosti Terezín i mezinárodních projektech týkajících se pevnostních památek a krajiny v Evropě.

• Raně novověké pevnosti, podobně jako starší opevněná místa, kladly svým projektantům, stavitelům a velitelům obrovské nároky na aktivní interakci s okolní krajinou (zejména s vodou) často až do vzdálenosti mnoha kilometrů. Některé prvky starší krajiny byly zcela přetvořeny, jiné naopak tezaurovány až do dnešních dnů. Příklady Vyšehradu, Terezína a Josefova ukážou konkrétní příklady práce s krajinou při výstavbě i obraně pevností i jejich dnešní praktické využití.

13.40
–14.05

Krajina Příbramska

Wouter Verleure, Marek Kratochvíl – krajinářští architekti, Studio-relinkt s.r.o., IPR Praha

• Studio-relinkt, s.r.o. založili dva krajinářští architekti Wouter Verleure, MSc. (BEL) a Ing. Marek Kratochvíl (CZ). Během spolupráce na Institutu plánování a rozvoje Prahy (IPR Praha) společně vyvinuli metodiku pro mapování a obnovu zaniklých cest. Zkušenosti z regionálního plánování uplatňují dále mimo Prahu jako Studio-relinkt. Specializují se na strategii integrace krajinových prvků do systému zelené infrastruktury s cílem vytvořit udržitelné město, které je dobře propojené s okolní krajinou a dostupné pro člověka i přírodu.

• Krajina a její přirozené zákonitosti byly vždy určujícím faktorem urbánního rozvoje. Jinými slovy: krajina určovala, kde se stavělo, kde bylo možné využít půdu k produkci nebo kde by měla činnost člověka naopak ustoupit přirozeným procesům. Průmyslová a technická revoluce umožnila překonávání přírodních limitů a lidé byli schopni urychlit proces produkce potravin či stavění na místech, kde to dříve nebylo možné. Historie nám však ukázala, že s rostoucí exploatací krajiny vzrostlo také množství problémů, kterým dnes musíme čelit (záplavy, tepelné ostrovy, ztráta biodiverzity, degradace půdy a jiné).

14.05
–14.30

Genius loci českého venkova – případová studie Mšeno

Markéta Pešičková – krajinářská architektka, krajinářský atelier Pro.luka / ČAKA

- Markéta Pešičková je autorizovanou krajinářskou architektkou České komory architektů. Je členkou Rady ČAKA / SZKT. Založila krajinářský atelier pro.luka, který se věnuje převážně veřejnému prostoru menších a středních sídel a české krajině. Působí v řadě obcí v pozici externího poradce - městského či obecního krajinářského architekta. Mottem její práce je adekvátnost, udržitelnost, funkčnost, uživatelská kvalita a krása. Na své práci oceňuje též její sociální a psychologický rozměr.
- Revitalizace městského jádra Města Mšena byla výjimečnou příležitostí pro komplexní pohled na celé městské jádro a jeho celkovou revitalizaci, stejně tak jako příležitost pro mezioborovou spolupráci v širším autorském týmu. Rukopis autorů se doslova propsal podstatnou částí městského centra a stal se jednotícím, harmonizačním faktorem nové podoby Mšena. Jeho vedlejším efektem byl rozvoj služeb, zlepšení kvality života v sídle, posílení komunitního života, našel pozitivní odezvu též v turistickém ruchu i u odborné veřejnosti.

14.30
–14.55

Nadějkov: otevřená zahrada, otevřená krajina, otevřené oči a srdce

Jana Průšová – pedagožka a dobrovolnice, Okrašlovací spolek pro Nadějkov a okolí

- Amatér tedy milovník v oblastech přírodovědných a zahradnických. Profesi učitelka, bývalá ředitelka málotřídní školy a školky. Ve škole podporuje kreativitu, individuální učební pokroky jednotlivých žáků, jejich role v týmech a utváření postojů. Pro jakoukoliv práci je pro ni zásadní tým spolupracovníků, společné naladění, naslouchání a respekt. Děti i kolegové jí přinášejí inspiraci, sdílenou radost, nové výzvy a energii. Zahrady a krajina jsou pro ni dlouhodobým tématem v profesním i soukromém životě. Zkušenosti a dovednosti z jednoho využívá ve druhém a naopak. S oblibou leluje a pozoruje, ráda se kochá v zeleni, v tichu přírody.
- Komunitní práci v obci Nadějkov zaštiťuje Okrašlovací spolek. Jeho největší a nejvýraznější akcí je revitalizace Farské zahrady v centru obce za podpory Nadace VIA. Realizace projektu ve spolupráci s odborníky byla příležitostí posunout se dál a spolek ji plně využil. Vedení obce bylo podporující: finančně, morálně, vlastními rukama i dobrou radou. Vedle úžasného místa – otevřené zahrady spolek získal kontakty na další odborníky, ale také na další hybatele a nadšence. Stal se inspirací pro jiné obce. Okrašlovací spolek se pustil dále do krajiny, k obnovám obecních cest. Se změnou vedení obce se okrašlovací spolek ocitl v naprosto rozdílné situaci, podpora skončila. Jaká je situace dnes?

14.55
–15.30

Židlochovický povodňový park jako vzor pro řešení krajiny podél toků

Jan Vitula – starosta Města Židlochovice

- Jan Vitula žije od dětství v Židlochovicích. Absolvoval Mendlovu zemědělskou a lesnickou univerzitu, má zkušenosti z bankovního sektoru a z Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, kde se věnoval strukturálním fondům. Od roku 1998 je aktivně zapojen do vedení města, zároveň je aktivní na krajské úrovni, dnes působí jako krajský zastupitel a předseda komise pro vzdělávání. Od roku 2014 se za jeho působení jako starosty v Židlochovicích zrealizovala pestrá řada projektů (výstavba vlakového nádraží, dostavba školy, povodňový park atd.) v celkovém rozsahu cca 0,75 mld. Kč. Přitom město disponuje s ročním investičním rozpočtem cca 10-15 mil. Kč.
- Povodňový park představuje přírodě blízké protipovodňové opatření v korytě a nivě Svratky. Jedná se o projekt unikátní svým rozsahem i multifunkčností. Nacházejí se zde plochy pro rekreaci i oddělené plochy pro hnízdění ptactva a dalších živočichů. Kromě protipovodňové úlohy dochází k zadržování vody v krajině. Výsledkem by mělo být zvýšení hladiny spodních vod, které v Židlochovicích v posledních letech povážlivě klesaly. Vytěžená zemina byla z velké části využita k vytvoření protihlukových valů pro odclonění hluku z dopravy. Vznikla také nová propojka na sousední obec Vojkovice. Projekt důkladně prověřily nedávne povodně.

16.00
–17.30

Komentovaná prohlídka areálu Vyšehradu

Helena Pánková - krajinářská architektka, správkyňe parků NKP Vyšehrad

- Helena Pánková je krajinářskou architektkou. V minulosti působila v Institutu plánování a rozvoje hl. m. Prahy, v trvalkové maloobchodní školce ve Ctěnicích nebo v ateliéru Kvítková & Beran. Rozmanitost nabytých zkušeností nyní zúročuje při správě parků NKP Vyšehrad. V měřítku zahrady se soustředí na rostlinný detail, v měřítku města se orientuje na koncepční rozvoj a optimální správu parků a veřejných prostranství.

